

Pravni fakultet u Rijeci
II. semestar ak. god. 2020./2021.

RIMSKO PRIVATNO PRAVO

(redoviti studij)

Ignorantia iuris non excusat

Nepoznavanje prava ne ispričava

Prof. dr. sc. Anamari Petranović
Doc. dr. sc. Ines Matić Matešković, univ. spec. crim.

Pravni fakultet u Rijeci
II. semestar ak. god. 2020./2021.

Rimsko privatno pravo

(redoviti studij)

Ignorantia iuris non excusat

-
- 1. ožujka 2021.**
  - 2. Ožujka 2021.**

Prof. dr. sc. Anamari Petranović

IUS

Ulp. D.1.1.10.1. (načela prava)

**Honeste vivere, alterum non laedere, suum cuique
tribuere.**

Cels. (Ulp. D. 1.1.1.)

Ius est ars boni et aequi.

Javolen. D. 50.17.202. (argumentacija)

**Omnis definitio in iure civili periculosa est parum est
enim ut non subverti posset.**

D.50.17. (De diversis regulis iuris antiqui)

IUS civile / IUS gentium / IUS naturale

IUS publicum / IUS privatum

usp. ... IUS cogens, IUS dispositivum...

IUS commune / IUS singulare

IUS ex scripto / IUS ex non scripto

IUS

Ulp. D.1.1.10.1. (načela prava)

Cels. (Ulp. D. 1.1.1.)

....

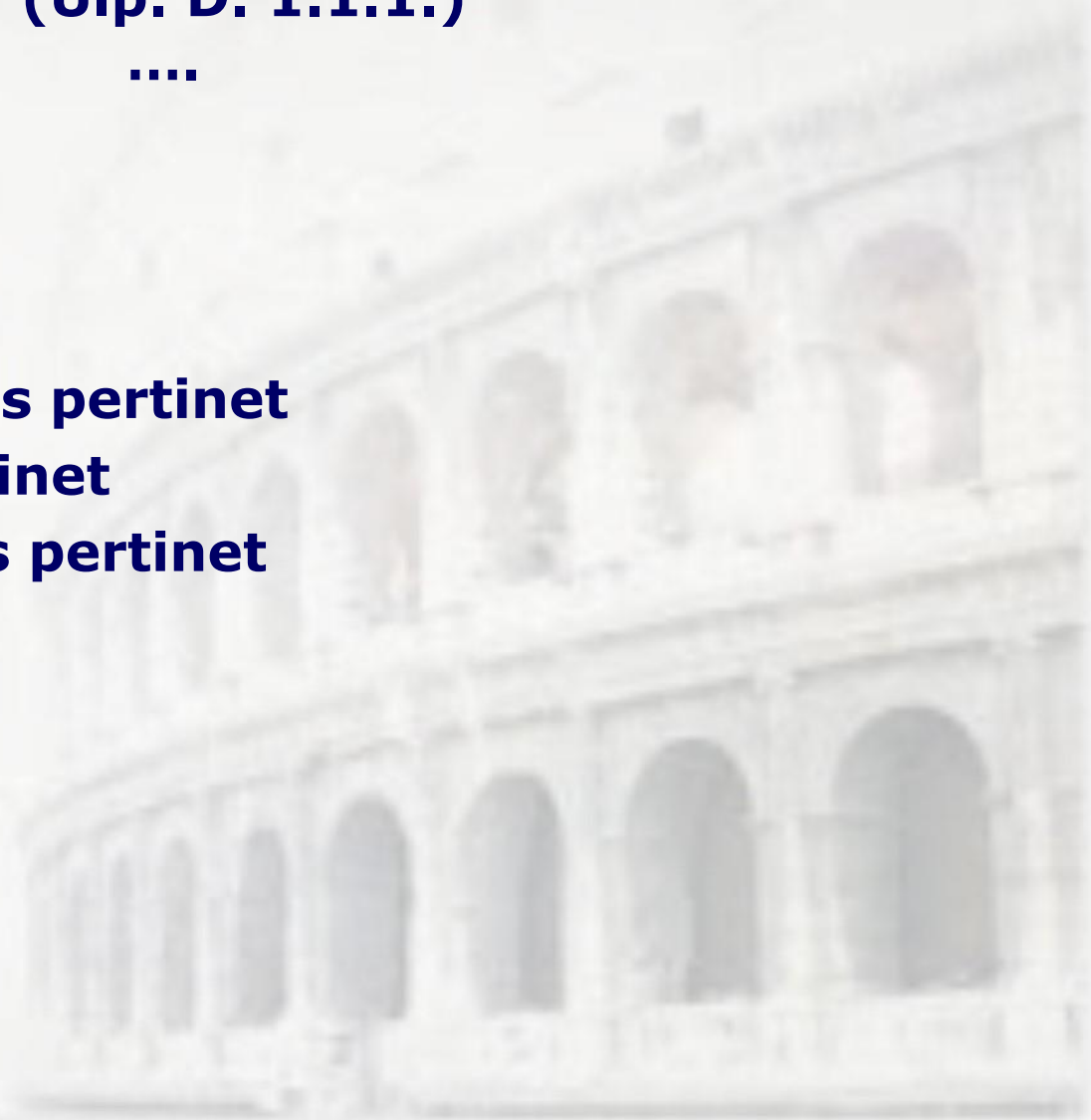
Gaius, Inst. I. 8.

TRIPARTICIJA

ius quod ad personas pertinet

ius quod ad res pertinet

ius quod ad actiones pertinet

Izvori / Periodizacija

Fontes iuris essendi Fontes iuris cognoscendi

650.g.p.K - - - 510./9.g.p.K- - - 264.g.p.K.- - - - - 27.g.p.K. - - - - - -284.g.- - - - 527.-565g.

kraljevstvo // r. republika // k. republika // principat // dominat/Just.

staro civilno pravo

pretklasično i klasično

**postkl. pravo
Just. kodif.**

De fontibus iuris

Mores /consuetudo

Ciceron:

Consuetudo est quasi altera natura

Ulpijan:

**Tacitus consensus populi longa
consuetudine inveteratus**

Leges regiae

Sextus Papirius

Ius Papirianum

Leges duodecim tabularum (451./449. g. pr. K.)

Fons omnis publici privatique iuris

Interpretatio

(svećenici)

**(+ utvrđivanje post. formulara kojima pojedinac može
ostvariti svoje pravo**

Ius Flavianum 304.g.pr.K

Ius Aelianum 200g. pr.K. //

... Pretklasično / Klasično pravo (Fontes)

Zakonik XII ploča

Zakoni

Senatus consulta

(..... orationes)

Constitutiones principum:

(Edicta)

(Mandata)

(Decreta)

(Rescripta)

Responsa prudentium

Ius civile / Ius honorarium (> praetorium)

AEQUITAS

Edictum tralaticium

EDICTUM PERPETUUM

130.g. - - - - Salvije Julijan - - - - Hadrijan

DJELATNOST PRAVNIKA

**Respondere
Cavere
Agere**

**(...)
Kautelarna jurisprudencija
Consilium
Disputatio fori**

Komentari:

Libri iuris civilis; Libri ad edictum

Kazuistička literatura

**Responsa
Questiones
Epistulae
Digesta**

**Monografije
Institutiones**

Odabir

I.st. pr.K.

Scaevola / Rufus / Varus

August: ius respondendi ex auctoritate principis

I. st.

**Labeo(n) ..... Prokulovci
Capito(n)..... Sabinovci**

II.st.

**Priscus
Celsus
Salvius Iulianus**

II., III.

Papinianus, Paulus, Ulpianus .....

Pravni fakultet u Rijeci
II. semestar ak. god. 2020./2021.

Rimsko privatno pravo

(redoviti studij)

---

8. ožujka 2021.

Doc. dr. sc. Ines Matić Matešković

Postklasično pravo (naglasci)

- **Zakon o citiranju 426. godine** // (Lex Citationis) Teodozije II, Valentinijan III
- Gaj, Papinijan, Ulpijan, Paul, Modestin
- *Razdoblje postklasike = vulgarizacija prava*
- **Postklasična pravna književnost:**
  - *LEGES* (djela koja sadrže samo carske konstitucije)
  - *IURA* (djela koja sadrže samo pravničko pravo / izvodi/)
  - *LEGES i IURA*
- **Zbirke carskih konstitucija:**
  - *Codex Gregorianus* 3.st. – civilno sudovanje
  - *Codex Hermogenianus* 3.st. – Dioklecijanovi reskripti
  - *Constitutiones Sirmondianae* 425.g. – crkveno pravo i položaj Crkve
  - *Codex Theodosianus* 438./439.g. – pojedine konstitucije opće važnosti od Konstanina nadalje + konstitucije CG i CH
  - *Fragmenta Vaticana* (leges+iura) kraj 4./početak 5.st.
- **Leges romanae barbarorum** (barbarske zbirke vulgarnog prava uz dodatke izvadaka postklasičnih dijela i carskih konstitucija)
  - *Lex Romana Burgundionum* 500.g.
  - *Lex Romana Wisigothorum* 506.g. – važan izvor podataka o predjustinijanskom pravu

Corpus Iuris Civilis

CODEX

529./534.

(12)

C. 5.7.1.1.

knjiga / titul / konstitucija / paragraf

DIGESTA (Pandectae)

533.

(50)

D. 40.12.14.1.

knjiga / titul / fragment / paragraf

INSTITUTIONES 533.

(4)

I. 2.2.1.

knjiga / titul / paragraf

NOVELLAE

---

interpolacije

[illegible]

[Faint handwritten text, likely bleed-through from the reverse side.]

2. v. mon. t. pap.
 3. vii. iii. v. pulsat.
 4. d. pap. do. pue.

6 & dol. ex. pare. i. firi.
 7 & lat. Sum. pa.
 8 v. e. ex. p. p.

Et ita rectio. q̄. lūm ÷ cō. Soto: i
 fencallū
 Et ita rectio. q̄. lūm ÷ cō. Soto: i
 fencallū
 Et ita rectio. q̄. lūm ÷ cō. Soto: i
 fencallū

Codex Iustinianus

- 528. Justinijan je imenovao komisiju od 10 članova da iz tri kodeksa (Codex Gregorianus, Hermagonianus, Theodosianus), posteodozijanskih novela i kasnijih konstitucija sastave novi kodeks
- 529. objavljen Codex Iustinianus
- Zbirka carskih konstitucija (leges)
- Nije sačuvan

Digesta

- Tribonijan + 16 suradnika
- Digesta seu Pandectae 533.g.
- Zbirka pravničkog prava (iura)
- 50 knjiga / titul / fragment / paragraf
- 39 pravnika
- **D. 24,1,1 (Ulpianus 32 ad Sabinum)** – Digesta, 24. knjiga, prvi titul, prvi fragment; fragment je uzet iz 32. knjige Ulpijanovog komentara Sabinovog sustava civilnog prava – sabinska masa
- **Paul. D. 41. 2.3. 3.** *Neratius et Proculus et solo animo non posse nos adquirere possessionem, si non antecedit naturalis possessio.*
- Neracije i Prokul (su naučavali da) ne možemo steći posjed samom namjerom, ako ne prethodi faktično držanje.

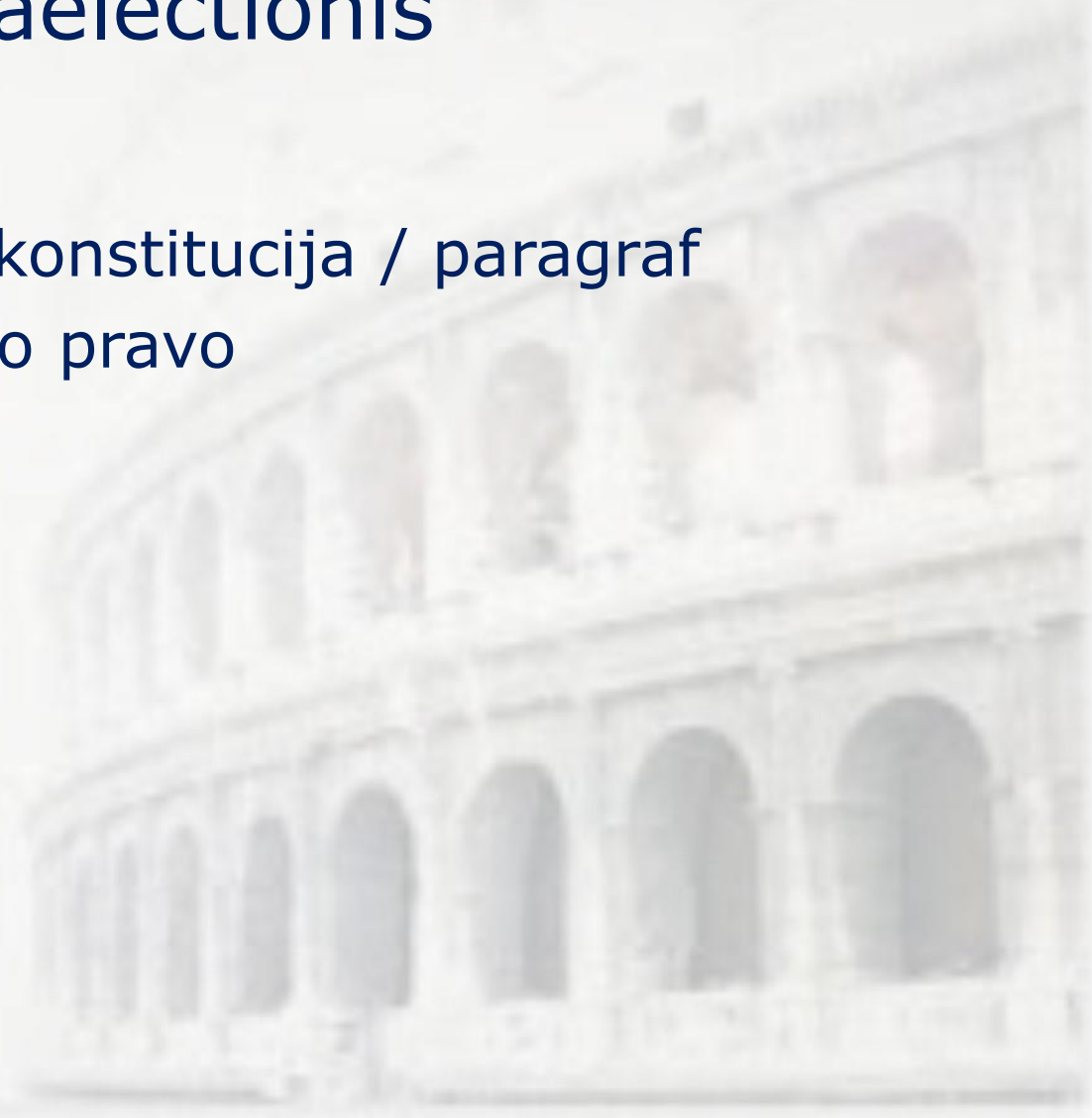
Institutiones

- Udžbenik prava za početnike
- 533. g.
- Po uzoru na Gajeve Institutiones
- 4 knjige / titul / paragraf

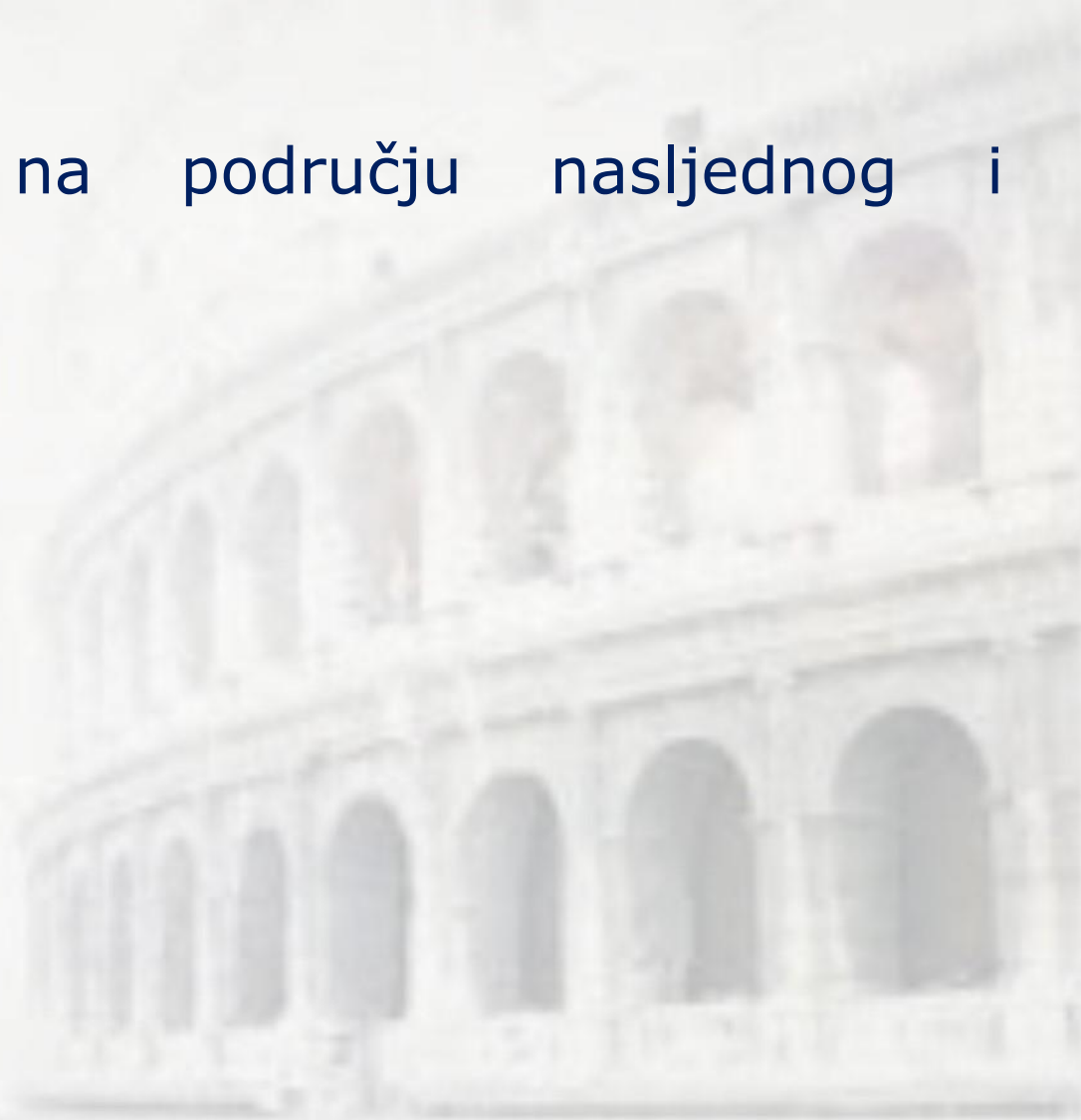
Codex Iustinianus Repetitae Praelectionionis

- 534. g.
- 12 knjiga / tituli / konstitucija / paragraf
- Prevladava privatno pravo

Novellae

- Važne reforme na području nasljednog i obiteljskog prava

Corpus Iuris Civilis

- Codex
- Digesta
- Institutiones
- Novellae
- 1594. g. Dionisius Gothofredus

Rimsko pravo nakon Justinijana

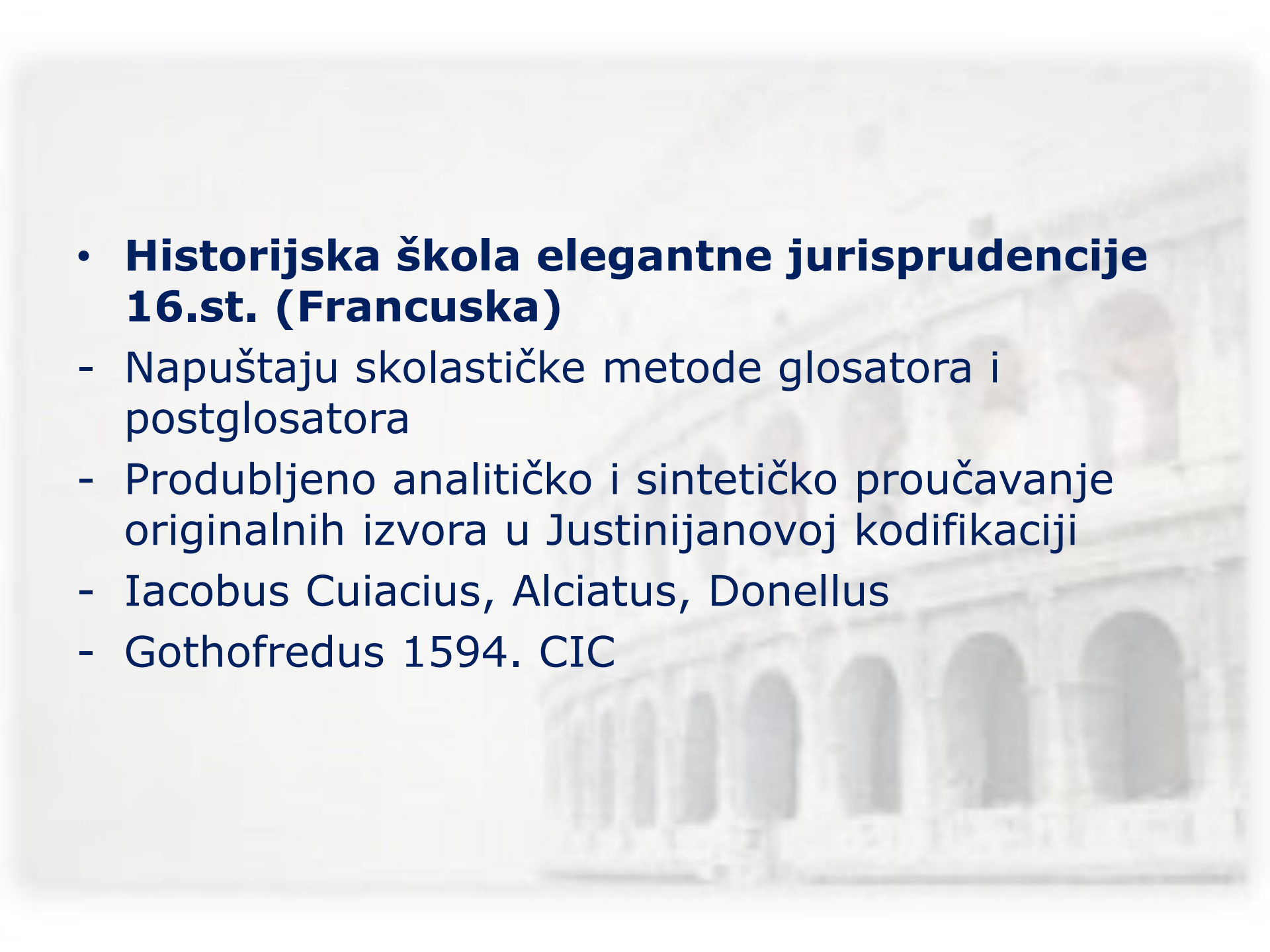
- Istok – Bizant
- 740. g. Ekloge
- 879. g. Proheiron
- 892. g. Bazilika
- 1345. g. Heksabiblos

Rimsko pravo nakon Justinijana

- **Glosatori 11. – 13.st. (Bologna)**
  - **Irnerius**, Martinus, Bulgarus, Iacobus, Hugo
  - Accursius (*Glossa magistralis seu ordinaria* 12.st.)
  - Glossa interlinearis (tumačenje riječi između redaka)
  - Glossa marginalis (tumačenje smisla odlomka)
  - Dogmatsko proučavanje tekstova
- **Postglosatori 13. – 16.st. (Padova, Pisa, Bologna, Pavija)**
  - Cinus de Pistoia, Baldus de Ubaldis, Bartolus de Sassoferato
  - Glosiranje glosa – raščlanjuju pojmove i analogijom i tumačenjima izvode šire zaključke
  - Komentatori
  - Nisu odstupali od dogmatskog shvaćanja prava

-
- **Historijska škola elegantne jurisprudencije 16.st. (Francuska)**
    - Napuštaju skolastičke metode glosatora i postglosatora
    - Produbljeno analitičko i sintetičko proučavanje originalnih izvora u Justinijanovoj kodifikaciji
    - Iacobus Cuiacius, Alciatus, Donellus
    - Gothofredus 1594. CIC

- **Škola prirodnog prava 17.st.**
  - Hugo Grotius
  - Istinito pravo mora se pronaći racionalnim putem, vrijediti svuda i biti nepromjenljivo, ujedno mora biti iznad pozitivnog prava
  - U rimskom pravu nalaze elemente prirodnog prava
  - Borba protiv feudalnih privilegija
- **Njemačka historijsko-pravna škola 19.st.**
  - Savigny, Puchta
  - Pravo je dugotrajan proizvod narodnog duha i shvaćanja, koje se može utvrditi samo izučavanjem historijskog razvoja
  - Protivnik kodifikacija
  - Proučavanjem razvoja rimskog prava prikupljaju argumente u prilog tezi o narodnom duhu kao osnovi stvaranja prava

Recepcija rimskog prava

- Rimsko pravo kao pozitivno pravo država zapadne i srednje Europe tzv. drugi život rimskog prava
- Djelovanje glosatora približilo rimsko pravo shvaćanjima suvremenih pravnika
- Postglosatori prilagodili pravo potrebama prakse
- Katolička crkva – *Ecclesia vivit lege romana*
- primjese langobardskog, germanskih prava, kanonskog, običajnog prava
- Primjenjivala se *Digesta / Pandectae* – pandektarno pravo /
- U praksi sudova vrijedilo načelo da se primijenuje samo ono obuhvaćeno glosama - *Glossa magistralis*